

નવીન

મોતીશા અને ઢાહી વહુનું

રમૂજી ફારસ.

છપાવી પ્રમીદ્ધ કરનાર.

શા. પુરુષોત્તમ વિ, ગીંગાભાઈ.

ભાવનગર.

આવૃત્તી ૧ લી.

આ ફારસ સને ૧૮૬૭ ના ૨૫ મા કાયદા પ્રમાણે ૧૭-

જરે કરાવ્યું છે માટે કોઈ એ છપાવવું નહીં બજાવી
બતાવવાને વાસ્તે સર્વે કંપનીને જૂર છે.)

અમદાવાદમાં

મામાની હવેલી મધ્યે યુનાઇટેડ પ્રિન્ટિંગ અને
જનરલ એજન્સી કંપની "લિમિટેડ"ના પ્રેસમાં
રણછોડભાઈ ગંગારામે છાપ્યું.

સંવત ૧૯૪૨, વૈશાક—સને ૧૮૮૬, જ્યુન.

ક્રિમત બે આના.

૨૬૯૬

નવીન

મોતીશા અને ઢાહી વઢુનું

રમૂજી ફારસ.

છપાવી પ્રસીદ્ધ કરનાર.

શા. પુરુષોત્તમ વિ, ગીગાભાઈ.

ભાવનગર.

આવૃત્તી ૧ લી.

આ ફારસ સને ૧૮૬૭ ના ૨૫ મા કાયદા પ્રમાણે ૧૭-

જર કરાવ્યુંછે માટે કોઈએ છપાવવું નહીં બજાવી
બતાવવાને વાસ્તે સર્વે કંપનીને જૂર છે.)

અમદાવાદમાં

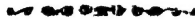
મામાની હવેલી મધ્યે પુનાઈટેડ પ્રિન્ટિંગ અને
જનરલ એજન્ટ્સ કંપની "લિમિટેડ"ના પ્રેસમાં
રણછોડલાલ જંગરામે છાપ્યું.

સંવત ૧૯૪૨, વૈશાક—સને ૧૮૮૫, જ્યુન.

દ્વિતીયે આના.

કારસમાં આવેલા પાત્રો

મોતીશા.....	અલંકાપુરીનો વેપારી
ડાહીવડુ	તેની સ્ત્રી.
પરભુ	તેનો દીકરો.
રામબાઈ.....	મોતીશાની બેન.
કેશવજી	અલંકાપુરીનો ધનાઢ્ય વેપારી
ભાણુકબાઈ.....	તેની પેલીવારની સ્ત્રી.
હીરણુબાઈ ..	તેની બીજીવારની સ્ત્રી.
દીવાળી	તેની દીકરી.
બુદ્ધિસાગર.....	દીલ્હીનો રાજા
બુણસુંદરી.....	બુદ્ધિસાગરની બુણકા
પ્રિયવંદા.....	બુણસુંદરીની દાસી
ચાકર.....	કોટવાળ હત્તાદી હત્તાદી.

૨૬૬

મોતીશા અને ઢાહી વહુનું રમુજી ફારસ.

અંક ૧ લો.

પ્રવેશ ૧ લો.

સ્થળ મોતીશાનું ઘર મોતીશા અને ડાહીવહુ
ઇશ્વર પ્રાર્થના.

અહા શી ખીલીછે ચંદા (એ રાગ)
સર્વ—કૃપાળુ ઇશ દયાળુ તું, નમુછું હસ્ત જોડી હું,
બધા પર છો દયાળુ તું, નમન કરુંછું અહો ઇશ હું;
અમરી પર માયાળુ તું, નમું છું હસ્ત જોડી હું; કૃપાળુ.
(વીનતી ધરજી દયાન) એ રાગ.

સ્મરણ કરો ભગવાન, સુસજનો સ્મરણ કરો ભગવાન,
અરે ઇશ નામ ઇશ્વરનું ઠામ, માટે તેનું ધરો દયાન; સુ.
સ્તુતિ કરે તારી પ્રમુજ મોરારી, આપો અતિ મહેરબાન; સુ.
પ્રમુજ તો એકજ નથી વીશેકજ, સ્મરણ કરો તેનું નામ; સુ.
પ્રમુજને બજાએ નાટકરચીએ, સહાય કરશે સંદાસ્યામ; સુ.
અંતરજનમી અવિચળ નામી, એવા ને શ્રી ભગવાન, સુ.
ડાહીવહુ—(મોતીશા શેડને કહેછે) સાંભળો છો?
મોતીશા—શું કહે છે.

ડાહીવહુ—કેશવજી શેઠની હવેલીમાં હાલ ચીત્ર ઘણાં સારાં બનાવ્યા છે એમ લોકો કહે છે માટે અમારે જોવા જવાની મરજી છે તે તમે કહોતો જઈએ.

મોતીશા—ઠીક છે પણ આજતો કેશવજી શેઠ ઘેર હશે ને કાલે મોતીબાગમાં જનાર છે માટે તે ગયા પછી જવું હોયતો જળે કેમકે શેઠ ખેડા હશે તારે તમારાથી શી રીતે ચીત્ર જોવાશે.

ડાહીવહુ—(બીજે દહાડે) તમે કશું હતું કે કાલે જળે તે હવે આજે જઈએ.

મોતીશા—કોણ કોણ જશો?

ડાહીવહુ—રામબાઈબા- પરબુન્ને હું ત્રણ જઈશું.

મોતીશા—ઠીક છે પણ પેહેલું કોઈને મોકલો કેશવજી શેઠની વહુને પૂછી આવેકે અમારે મળવા આવવું છે તે કઈ વખતે આવીએ.

ડાહીવહુ—હા પેલા શેરખાને મોકલો.

મોતીશા—અહ્યા શેરખાં.

શેરખાં—જી સાહેબ.

મોતીશા—કેશવજી શેઠને ઘરે જઈ કઈ આવકે મોતીશાના ઘરનાં મળવા આવનાર છે (પછી શેરખાં પૂછી આવ્યોકે બાર ઉપર ત્રણ વાગતે આવવું.)

પ્રવેશ ૨ જી.

સ્થળ—કેશવજી શેઠનું ઘર કેસવજી શેઠ માણેકબાઈને
પછીથી ડાહીવહુ રામબાઈ ને પરભુ.

(ધરનાર ઉભા રહી ચાકરને કેહવા મોકલ્યો તેણે જઈને
કેશવજી શેઠની વહુને કહ્યું.)

સેરખાં—(માણેકબાઈને) મોતીશાનાં ધરનાં મળવાં આવ્યાં છે
માણેકબાઈ—ઓ હીરણ્ણા ઉઠો ઉઠો તમે તો હજી સુધી
ચોટલો ગુંથો છો ને મોતીશાના ધરના તો આ
બ્યા (ચાકરને) જા કહીએ કે આવો (પછી
પેલા આવ્યા ને જોયું તો કેશવજી શેઠ ધ-
રમાં બેઠા હતા એટલે શરમ પામી બહાર
ઉભા રહ્યા એટલે માણેકબાઈએ શેઠને કહ્યું).

માણેકબાઈ—સાંબજો છો ?

કેશવજી શેઠ—શું કહે છે.

માણેકબાઈ—ઉઠો ઉઠો દુકાનમાં જઈ બેસો મોતીશાના
ધરનાં મળવા આવ્યા છે તે બહાર ઉભા
થઈ રહ્યા છે.

શેઠ—(ઉઠીને બહાર જતાં પાછા વળીતે બોલ્યા) ઓ અલી.

માણેકબાઈ—શું કહો છો.

શેઠ—મોતીશાનો જોકરો સાથે આવ્યો હોય તો શર મીઠાઈ
આપવી જોઈએ.

માણેકબાઈ—બહુ સારું આપીશું (પછી શેઠ ગયા એટલે
પેલા ધરમાં આવ્યા.)

માણેકબાઈ—(પોતાના ચાકરને) અધ્યા ચાલ ઝટ અહીં-
આ એક નાની જાજમ પાથર.

ચાકર—પાથરું છું.

માણેકબાઈ—ઓ હીરણ્યવદ્ધ તમે શેડાણીને પગે પડો (પ-
છી પગે પડી) એટલે બોલી રાખો ટાઢાં પેટ
વરતાં પેટ દીકરા જણો ને ઘર ભરો.

માણેકબાઈ—(પોતાના ચાકરને) અધ્યા ઉઠને ક્યારનો શું
કરેછે જાજમ લાવીને પાથર સકે ઉભા
થઈ રહ્યા છે.

ચાકર—આવું છું તો ખરો હું તે એકલો એટલું કામ કરું આ
રોટલા કરીને આવું છું.

માણેકબાઈ—ઉઠને પીટ્યા બધ્યા તારા રોટલા કરવા અ-
પોરનું કહ્યું હતું કે આ ઠેકાણે જાજમ લા-
વીને પાથરી રાખજે માતીશાના ઘરના મ-
ળવા આવનાર છે.

ચાકર—(ધુસામાં) અહીં આ જાજમ હાતીને કોણ લઈ જાયું.

માણેકબાઈ—આ ઠેકાણે મેલી હોય તો કોણ લઈ જાય
તારો બાપ.

ચાકર—હું શું કરું જાજમ તો જડતી નથી મહીને રૂં ને
પગાર ખાવો ને અથડાઈને મરી જઈએ છાંએ
નથી નોકરી મારે તમારી કરવી.

ડાહીવદ્ધ—શું કરવા બીચારા ચાકરને એમ શું કરોછો આ-
પણે હેઠાં બેસીશું.

માણેકબાઈ—હૈકાં તે ખેસાય લાવને પીચ્યા ને હોય તે.

આકર—ગાડીનો પડદો છે કોનો લાવું.

હીરાબાઈ—જો પેટી હેઠળ નાની જાજમ પડી લે પાથર-

માણેકબાઈ—પેટી હેઠળ કોણે મેલી હશે?

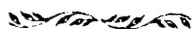
આકર—મેં મેલી હશે પણ જુલી જ્યો (પછી જાજમ પાથર-
રી તે ઉપર સડ ખેડા.)

માણેકબાઈ—બાર ઉપર ત્રણ વાગતે આવવાનું હતું ને
કેમ મોડા આવ્યા.

દીવાળી—ઓ મા હું મોતીકાકાને ઘેર મઠી હતી ત્યારે મેં-
તીકાકો ને ડાહી કાકી ખેડ પાટ ઉપર જોડાવ્યા
. ખેડાં હતાં.

ડાહીવહુ—દીવાળી જો નવધ્યા તમારા આચાર તમે મર-
વા આવ્યાજો કે જીવવા, (માણેકબાઈને) હવે
અમે જમણું કેમજો તમારો જેડ કાલે પરદેશ પ-
પારને અરથે જવાના છે માટે અમારે બાવું ક-
રવું છે માટે હવે અમે જમણું.

માણેકબાઈ—હીક જાઓ. (પછી જાયછે.)

પ્રવેશ ૩ જો,

સ્થળ—મોતીશાનું ઘર મોતીશા અને તેની સ્ત્રી ડાહીવહુ.

મોતીશા—કેમ અલી બાવું તે તમઆર કરુંછે કે?

ડાહીવહુ—હાં પ્રાણપતિ તમઆર છે.

મોતીશા—અલી તું હમણાં મને સારી સલાહ આપે છે
(સ્વગત) કહો ન કહો પણ એમાં કાંઈ દગોછે
ખરો નહીંતો મને દુર દેશ મોકલવા તખ્તઆર
થાય નહીં.

ડાહીવહુ—કેમ સ્વામીનાથ પછી આપે શો વિચાર કર્યો.

મોતીશા—પ્રીયા તારા વિના મને ગમશે કેમ.

ડાહીવહુ—પ્રિયપતિ એ વાત તો ખરી પણ વિયોગ એ
એક ખુરી ચીજ છે પણ મને લાગેછે કે તમારા
મનમાં બીજી શંકા ઉત્પન્ન થઈ છે.

મોતીશા—ના ના, પ્રીયા એજ બીજી શું હોય તું અહીં
રહે પણ ફુજો પુરૂષની સંગત કરીશ નહીં.

ડાહીવહુ—સ્વામીનાથ તમારે કાંઈ પણ ચીંતા કરવી નહિ
હું પર પુરૂષને બાઈ બાપ સમાન ગણુંધું તેમ
છતાં વિશ્વાસ ન આવે તો લો આ ગુલામનુંકલ.

મોતીશા—અલી આ ગુલામના કલને હું શું કરું તારા
બોલ પર મને પુરતો વિશ્વાસ છે.

ડાહીવહુ—એતો ખરું પણ સ્વામીનાથ એ સંક્રમાંથી ઉ-
ગારનાર થઈ પડશે એ કલને તમે દરરોજ ત-
પાસળે કલ કરમાય તો જાણુને કે એનું પતિ
વ્રતપણું કરમાઈ ગયું છે ને તાજુ ને તાજુરહે
તો જાણુને કે એ ચીંતાતુર વાટ જોતી બેઠીછે.

મોતીશા—ઠીક અલી હવે બાતું બાવ હવે ગાડીમાં જ-
વાનો વખત થઈ ગયો છે માટે હવે ઉતાવળ
કર ગાડીનો વખત ચુકી જશું.

ડાહીવહુ — (ધરમાં જઈ) લો આ ભાવું તમો વેહેલા વેપા-
ર કરીને આવજો.

મોતીશા — ઈદ્રસભાનો રાગ.

ખારી જાગ પ્રીતથી, હૈયે તું ધર હામ;
વ્યાપારે હું જાગેછું, આવીશ સાધી કામ. ૧
ધેવે કદો ન છોડતી, હુંતો છજ શુરવીર,
વિયોગના વિચાર સૌ, દુઃખી કરે શરીર ૨
ખારી તને થાવું હશે, એહેવું મુજ પ્રાણ,
તેથી મારું દુઃખ હું, ગણું ખેવડું જાણ. ૩
તુજ એમ કહેતી હતી, દંપતી જાણે એક.
શરીરના ખે ભાગ છે, દાખા જમણી છેક. ૪
ખારી એ જોલો મને, હૈયે વાગે આજ,
જાણે વેરી બાણના, વાગે મૂળને ધાવ. ૫
અર્ધ ભાગ અહીં દેહનો, બીજો અર્ધ દેશ,
હવે મરે શું કાઠીને, કેવા થાશે વેશ. ૬
હૃદય મારું તુંજ છે, હૃદય ભરાયું આજ,
તારા મૂળને સર્વમાં, લાગે આઝી દાઝ. ૭
જહાજી આ ડાહીવહુ, જાયેછે તુંજ પ્રાણ,
વિજેગતું દુઃખ વેડવું, દુર્ભાગ્ય તારું માન. ૮

મોતીશા — હવે હું જાગેછું સાચવીને રહેજો ને દુષ્ટો પુરૂષની
સંગત કરીશ નહીં.

દ્રોપસીન (જાયછે.)

પ્રવેશ ૪ થો.

સ્થળ—દીલ્લી.

(રાજાની કચેરી રાજા વજીર કોટવાળને પાછળથી મોતીશા થે.)

રાજા—કેમ વજીર સાહેબ રૈયત કેવી રીતે વર્તે છે.

વજીર—સાહેબ બધી રૈયત સુખચેતનમાં નીરગમન કરે છે ને સારી રીતે વરતે છે.

કોટવાળ—રાજા સાહેબ કોઈ એક અલંકાપુરીનો વેપારી વાહાણ બરીને આવ્યો છે મારે તે દાણ સુકવવાને વાગતે આવે છે.

રાજા—ખોલાવો એ વેપારીને ક્યાં છે (મોતીશા દાખલ થાયછે) બીરાળે આ આસન ઉપર આજે અહીં-આ પધારી આ જગ્યા પાવન કીધી.

મોતીશા—રાજાજી આ શેહેરનો દમામ ઝાઝો જોઈ અહીંઆં આવી લાગ્યો પણ મારે ઉતાવળ હોવાને લીધે આજને આજ જવું છે.

રાજા—વેપારી તમે ક્યાંથી આવ્યા ક્યાં રહોછો તેતો કહો એમ ઉતાવળ શું કરોછો આ સુકામ તમારુંજ છેકેની.

મોતીશા—હું અલંકાપુરીનો વેપારી છું અને મોતીશા નામ મોતીશા છે પરંતુ હવે તમે મને ખોટી ન કરો દાણ વગેરેનું સુકવવું હોય તો કહી દો.

રાજા—હવે મારે તમને ઉત્તર થો આપવો તમે મને દાણને મારે પૂછોછો તેનું શું કરવું (વિચારમાં પડેછે.)

મોતીશા—રાજા એ જવાબ આપવો કાંઈજ મુશ્કેલ નથી

મળ—મોતીશા શું આ ગામમાં ગુણસુંદરી નામ ગુણકા
છે તેને ત્યાં જઈને તમારે દાણ વિષે અંદાજસ્ત ક-
રવો પડશે માટે તમે ત્યાં જાઓ.

મોતીશા—રાજા દરેકે ત્યાં જવું એવોજ ધારો છે કે શું કે
તમે મારે માટેજ ફક્ત હુકમ કરોછો.

જજર—નાના એવોજ ધારો છે કે જો કોઈ વેપારી આવે
તેને ત્યાંજ મોકલવામાં આવેછે.

મોતીશા—તારે તમે કૃપા કરી તેનું ઘર બતાવો.

જજર—(કોટવાળને) આપણી ગુણકાનું ઘર આને બતાવ.

કોટવાળ—તુમ દેખો ધધરસે સીધા ને સીધા જાઓ ઝાર
પીછે એક હવેલી આવેગી ઉધર તુમ ખડા ર-
હેના ઝાર ગુણસુંદરી કરેકે બાંગ મારના કાંઈ
જવાબ ન દેવે ઝાર ડેર લગે તો ફસરી બાંગ
મારના કે ઝા પ્રીયવંદા તેરી ગુણસુંદરી કીધર
હે બતા દે મેરું માલકી રગજક પતાની રે.

મોતીશા—બહુ સારું. (જાયછે.)

—❦❦❦—

પ્રવેશ ૫ મો.

૨થજ—ગુણસુંદરીનું ઘર.

પ્રીયવંદા—બાઈસાહેબ વળી બીજી કોઈ વેપારી અ બોલે.

ગુણસુંદરી—તેને તું ઉપર મોકલ ને તું મારા માટે કાંઈ
ગોઠવણ કરી આવ જા વેહેલી (પ્રીયવંદા જા-)

યછે અને મોતીશાને તેડી લાવી બેસાડેછે.)

મોતીશા—હવે તમે અમારા દાણુ વિરે નકી કરો.

ગુણસુંદરી—શેઠ યાયછે તમે ઉતાવળ શું કરોજો.

મોતીશા—મારે આજે ને આજે બીજે દેશ માલ મોકલ-
વોછે માટે જોમ બને તેમ મારું જલદીથી
પતાવી દો.

ગુણસુંદરી—જાઓ મારા શેઠ હમણા આબ્યા ને ઉતાવળ
શું કરોછો તમે ક્યાંથી આબ્યા ને તમારું ના-
મ શું તેતો કહો,

મોતીશા—મારું નામ મોતીશાછે ને હું અલંકા પુરીથી
આબ્યો છું.

ગુણસુંદરી—કેમ શું મોકાણુ વળી નથી જડતી કે શું,

પ્રીયવંદા—તમે બીજે ઠેકાણે મૂકી હશે ને ખુલી ગયા હશે.

ગુણસુંદરી—(અંદર જઈ ફાંફાં મારી પાછી આવેછે) હા-
ય હાય, મારી માળા ક્યાં ગઈ સારા માણસ
જાણી બેસવા દીધા તો આવા નીકળ્યા મારી
અહીંઆંથી માળા ક્યાં ગઈ.

મોતીશા—વિચારીને જોલો.

ગુણસુંદરી—તમેજ ચોરજો તમારા જોલવા ઉપરથી મા-
લખ પડેછે કે તમારી વગર કોઈએ માળા
લીધી નથી માની દો નકર અહીંઆંથી આ-
બરે સર ઘેર જવા પામશો નહીં.

મોતીશા—તપાસ કર્યો વગર તોહમત મૂકતી બજવાતી નથી.

પ્રીયવંદા—બાઈસાગ ખરેખર એજ ચોર છે.

ગુણસુંદરી—જા પ્રીયવંદા એનો માલ તપાસી આવ જાએ.

મોતીશા એને તમારો માલ બતાવો (જાયછે.)

ગુણસુંદરી—કેમ પ્રીયવંદા માળા છેકે નહીં.

મોતીશા—હા, માળાતો મારાજ માલમાંથી નીકળી પણ

હું ખાતરીથી કહું છું કે કાંઈ પણ એમા દગોછે

મેં તો હજી તારી માળાને હાથ લગાડ્યો નથી.

ગુણસુંદરી—ચાઓ હવે ગુલામને અમો જ્યાં વેચીશું

ત્યાં જવું પડશે એ પ્રીયવંદા આને ધાંચાને

ત્યાં વેચી આવ.

પ્રીયવંદા—બહુ સારું ખાઈસામ (મોતીશાને) ચાલો હવે

તમે મારી સંગાથે.

મોતીશા—ચાલો તારે.

પ્રવેશ ૬ હો.

સ્થળ—ધાંચીની ઘાણી આગળ મોતીશા.

મોતીશા—(મનમાં) અહા ! મારી અલી તો પોતાનો બોલ

હમેશાંજ પાળે છે, મને તેણે જે કુલ આપ્યુંછે

તે હજી ઘણીજ સુગંધી આપેછે (સુંઘેછે) મા-

ટે હજી મારી અલી માંરે નામ જંપતી ખેડેછે.

અરી (જાયછે) દ્રોપસીન.

અંક ૨ જો.

પ્રવેશ ૧ લો.

સ્થળ—અલંકાપુરીમાં ડાહીવહુનો બાગ.

ભાવણી.

ડાહીવહુ—(ઉદાશી એકલી)

અરે પ્રભુ તારી શું મ્હેર, સુખની ઘેર આપી તું થયે,
ખડીમાં સુખીયાને કુઃખ, ઝાઝું તું રહે. ૧

મેં મુજ સ્વામી પર પ્રીત, રાખીએ નિત્ય વિયોગી કીધા;
હાથોના કીધા આજ, હૃદયમાં વાગ્યા. ૨

રે અલ્યા શું શોભીત બાગ, મુકું હું આગ વુજ પર આજે;
શું કરેં પિય વીણ મોજ, કેમ નવ લાજે. ૩

દાડમ જમરખી ડાળ, ફણસના ઝાડ સર્વ આ શોભે;
અંધો માલતી મોગરો, ખૂબ તે આભે (ખીલ્યા છે) ૪

શેવર ફણસીના છોડ, જ્યુગતીની નોડ અંજીરે નંજીડી;
વળી કેળ શોભીત આંહી, રાયણો ઝુલી. ૫

ભીંજુ નારંગી છોડ, કેતકી નોડ અનુસડાં કેવાં;
કેલીલી વાવીએ દ્રાક્ષ, બીજા બહુ વેલા. ૬

રામકૃષ્ણને કમરખ ખૂબ, કરેણા કુલ બીજી વરીઆલી,
ઝેઠ કંપીકાને ખોર, રૂડી નાળીઆરી. ૭

વળી ખુબ મરચીના છોડ, કુલની નોડ બીજાએ વેલા;
લીમડા શોભે ખુબ, મુરજ મુખી સેલા. ૮

કે મુલાખી ફલના ઝાડ, અમ્મની ડાળ વનસ્પતિ બારે;
પુરશી આ બેઠક કાજ, કેવી સુખ આલે. ૬
પણ એ સઘળું છે ધૂળ, વાગતી શુભ વિના પીયુ પ્યારા;
એા પ્રેમી પ્યારા કંથ, આવળે વેહલા. (નયણે)

પ્રવેશ ૨ જો.

સ્થળ—રસ્તો ડાહીવહુ પુરવને વેષે ગાયછે.

ડાહીવહુ— રાગ બનબાનાનો.
ગયે છોડ કે સાજન પ્યારો, કાં બન બન કરે પ્રકારો;
સખી સોળ ખરસકી નારી, નહીં હોય સાજન પ્યારીજી;
બીક એા નારી અવંતારા. કાં બન બન. ૧
ઝરે. હમરબાઈ જીવાની, કેસે રયો જાય બિનબનીજી.
સુન્ય દેખું એ સખ સંસારા, કાં બન બન. ૨
બીર અગનીકી પીડાબારી, જીસે જલ રહી ફનીઆ સારીજી,
બરેબરમાં એાઈ પસારા, કાં બન બન. ૩
સખી હુંડનકો મેં જાઈ, નહીં દરસ સાજનકો પાઉજી;
બંધે ધ્યાન રેન દીન સારા, કાં બન બન. ૪
ઝરા મન બયા ઉદાશ, પ્રીયપતિ મિલનકી આશજી;
ગયે છોડકે પ્રાણ આધાર, કાં બન બન—૫
અબ મેં ખેલું ચોપટ બાજી, સંગ રહે પ્રીતમ મુજરાજી;
ડાહુ ગલેમેં કરકે પશારા, કાં બન બન—૬
આ એબ સંત હોલીકે દીન ખેલે, પ્રીયા સંખીઅનજી;
ગયો બીન કે તન રંગ સારા, કાં બન બન—૭

એશા કાગ બસંત મેલેના, ગયે છોડે બાલમ બેનાજી;
 કીસેજા કહું જાકે લલકારા, કાં બન બન—૮
 મેરી અરજ મુણે ભગવાન, ગયો નીકલ અંગ અવધાનજી;
 કેશ હોય સફલ અવતારા, કાં બન બન—૯
 પુધું શખીઅનસે નિતરોજ, કરો મેરા બાલમકીખોજજી;
 કોઈ મીલાદે પ્રીતમ પ્યારા, કાં બન બન—૧૦
 ચિત બદે મોહજ મેરા, બીન બાલમહે અવેરાજી;
 તન બદન ઉઠે અંગારા, કાં બન બન—૧૧
 મુજે દુઃખ દરીએમેઠેલી, બધ સાજન બીન અકેલીજી;
 મન યાકા કરે બીઆરા, કાં બન બન—૧૨
 શખ શખીઅન મંગલ ગાયે, શુન છતીઅન ફટફટ જાયે;
 અબ કેસા હોગા ગુજરા, કાં બન બન—૧૩

(એક વટેમાર્ગુ દાખલ થાયછે.)

ડાહીવહુ--(વટેમાર્ગુને) અરે માણસ તું કાણ છે ને અ-
 હીઆં શા માટે આવ્યોછે તે તું સાચે સાચું
 કહી દે તું ક્યાં જાયછે.

વટેમાર્ગુ—હું એક વટેમાર્ગુ છું ને હું દીલી રહું છું અને
 મારે અલંકાપુરીએ જવું છે તમે ક્યાં જાયો.

ડાહીવહુ—હું દીલીએ જાઉં છું પણ તને પૂછું શું કે અ-
 હીઆં કોઈ વેપારી આવ્યો હતો તે તને ખબર
 હોય તો કહી દે.

વટેમાર્ગુ—હા એક મોતીશા કરીને વેપારી આવ્યો હતો
 પણ તેને માથે ગુણકાએ ખોટું તોફાન મૂકી
 ધાંચોને ત્યાં વેચ્યો છે.

ડાહીવહુ—તે માણસને ધાંચીને ત્યાં વચ્ચે તે તને નકી
ખબર છે ?

વેટમાર્ગુ—હા મને નકી ખબર છે પણ હવે હું જાણું
કેમને હવે દીવસ થોડો બાકી છે.

(જાય છે.)

ડાહીવહુ—(ગાય છે) રાગ બનજારાનો.

ક્યાં સોધું સ્વામી મારા, દેસોદેશ બમુધું પ્યારા,

નેહ મે આદી અમદાવાદ, છે સુરત જીવાની યાદજી;

રહી દીન તહીં અપારા, દેશોદેશ—૧

નેયું શેહર મે ગાયકવાડ, ગઈ રાજ બચ્ચ મોજરજી;

ચાહુ મળવા સંગ તારા, દેશોદેશ—૨

બળી એવો થયો વિચાર, હવે જીવું દક્ષી સારજી;

ત્યાં મળ્યા સંદેસા તારા, દેશોદેશ—૩

મેં પૂછ્યું કોઈકની પાસ, કહે જાઓ મુખ્ય મધરાસજી;

આવી દરશન કરવાને તારા, દેશો દેશ બમુધું પ્યારા. ૪

દ્રોપસીન (જાય છે).

— ❦ ❦ ❦ —

પ્રવેશ ૩ જો.

સ્થળ—દીલ્હોમાં ગુલુકાનું ઘર.

ગુલુસુંદરી—(ડાહીવહુને) પધારો શેઠ આપને કેમ પધારવું
પડ્યું.

ડાહીવહુ—મને તમારે શાને પૂછવું પડ્યું મને તો આ શે-

હૈરના રાજ્યએ અહીંઆં મોકલ્યો છે તેમણે ક-
લું કે દાણ વીગેરેનો અંદોળસ્ત એ ગુણુકા માથે
કરેલો.

ગુણુસુંદરી—સારું થયું પધાર્યા તો આ ઘર આપતુંજ છે
કેના.

ડાહીવહુ—એવી વાતો કરવામાં બધો વખત ગાળી ન નાં-
ખો હું તો અહીંઆં આવી બેઠો તેનું કારણ
એમકે ઉભા રહેવું નહીં મારે બાકી ઉતાવળ
તો એટલી બધી છે કે મારો જીવ અહીંઆં મુ-
દત્ર નથી.

ગુણુસુંદરી—દાશી કેમ પેલું કામ કરી આવી.

દાશી—બાઈશાખ ક્યારેનીજ (ગુણુસુંદરી અંદર જાયછે).

સીપાઈ—(દોડતો પ્રવેશ કરી ડાહીવહુને) સાહેબ (એમ ક-
હી ચંદનહાર આપે છે તે પાછેની ગોળીમાં
નાંખી દેછે).

ગુણુસુંદરી—(બહાર આવી) હાય હાય, આજે દાશી પાંખ
કોણ જાણે ક્યાં ગઈ છે ઘરમાં કોઈ નથી હું
ને તમે બે એકલાજ અને એકલામાંથી મારો
(૩૫૦૦) નો ચંદનહાર જાય ક્યાં કેવો મનનાં
હતો જો સેહેજ મારી ડોકમાં પડ્યો રહેતો
આજ મારું નસીબ કુટી ગયું છે કે મેં પેહરો
નહીં.

ડાહીવહુ—(ગભરાઈને) શું તમારો ચંદનહાર ગયો શી હસ-
વા લાયક વાત તમે મારી મથકરીતો નથી કરતા?

ગુણસુંદરી—આ તમારા બોલવા ઉપરથી માત્રમ પડે છે
કે તમેજ ચોર છો.

ડાહીવહુ—ને આપણે સરત કરીએ ને મારા માલમાંથી
ને તમારો ચંદનહાર નીકળે તો હું તમારો ગુ-
લામ થમને રહુ ને ને તમારી પાસેથી નીકળે
તો હું તમને ગુલામ કરું.

ગુણસુંદરી—હીક ત્યારે ચાલો હવે તમારો માલ બતાવે (પ-
છી પોતાની દાશીને માલ તપાસવા મોકલે છે
તે તપાસી પાછાં આવે છે).

દાશી—આ સાત એ ૮ માલમાં તો ચંદનહાર નથી.

ડાહીવહુ—નેવો હવે તમારા ઘરમાં (પછી ગુણકાના ઘ-
રમાંથી પાણીની ગોળીમાંથી નીકળે છે) યા-
ઓ હવે ગુલામ પણ તમે ગુલામ નથી કર-
તી પણ તમારા જેટલા ગુલામ છે તેને જોડી
મૂકળે (પછી ગુણકા બધાને છોડી મૂકે છે).

પ્રવેશ ૪ થો.

ડાહીવહુ—(એકલી બેઠી છે ને મોતીશા દાખલ થાય છે)
કોણ મારા પ્રીયે સ્વામીનાથ.

મોતીશા—હા ! અલી એજ. (મોટે છે).

ડાહીવહુ—સ્વામીનાથ મારા વગર તમને ગમ્યું તો નહિજ
હોય પણ પ્રીય આપે કાગળ સરખો પણ લ-
ખ્યો નહિ ?

મોતીશા—પ્રીયા મારો હેવાલ ધણો લાંબો છે (સ્વગત)
પણ હું કોની સાથે વાત કરું.

ડાહીવહુ—સ્વામીનાથ શા વિચારમાં પડ્યા વમને જોડાબ્યા
કોણે ?

મોતીશા—(સ્વગત)શું એજ પુરૂષને વેશ ત્યાં આવી હશે
(આસન) જે પુરૂષે અમને જોડાબ્યા તેજ પુરૂષ
નાં કપડાં આપણા બાગમાં પડ્યાંછે પણ (સ્વગત)
અરે બોલ્યા વગર કંઈ છુટકો થનાર નથી.

ડાહીવહુ—પ્રાણપતિ તમારે વહેમ રાખવો નહિ પ્રિય એતો
તમને જોડાવનાર હુંજ હતી.

મોતીશા—(આશ્ચર્ય પામીને) પ્રિયા એમ કે તારે હું કેકો
અન્યાય કરત. તજવીજ કર્યાથી આટલો ક્ષાયદો
છે આજે મેં એક સપાટામાં મારો પ્રાણ ને મુ-
ક્ત કરનાર તેનો પ્રાણ લીધો હોત આખરે સ્ના-
હસ કરી પરતાતે અરે પ્રભુ તે ઠીક સહાય કરો
પ્રીયા આથી હું ધણો ખુશી થયો છું માટે આ-
લ આપણ બધા પ્રભુનું એક ગાયન માઈએ.
સર્વે પાત્રો ગાય છે. ઈશ્વર સ્તુતિ.

નારાયણ છંદ.

અહો જગાધિનાથ તેજ રંગ રાખીને કૃપા;
અમેજ ધારનાર તેજ કામ સાહે તે ધર્મ
તમારી પ્રીતિ મારી બાજુરોજ રોજ રાખજો,
અહો અમારી પાસ આપ ગુણ મોકલાવજો.

(પ્રાર્થના) ૫૬.

પુણું થયોછે એવ સજનો પુણું થયોછે એવ
મોતીશાની વહુ, ડાહી ગુણવંતી,

પામી સુખની રેલ—સજનો.

મોતીશાએ સાહસ કર્યું તો.

અંતે દુઃખી થએલ—સજનો.

ગણિકા ગુણસુંદરી થઈ લુચ્છા,

તો અંતે હારી બેઠેલ—સજનો.

ડાહી વહુથી સર્વ પામ્યા સુખ,

થઈ આનંદની રેલ—સજનો.

સતી ડાહીવહુ નીતીએ રહીતો.

પામી સુખની રેલ—સજનો.

“ કરણી પાર ઉતરણી ” થઈછે

ગયોછે દુઃખનો એલ—સજનો.

આપ પધારી થયા ઉપકારી.

થયો છે હર્ષનો એલ—સજનો.

દોહરો.

પરમેશ્વરની મહેરથી, કર્યુંછે નાટક આજ,

શોખીલા આપ્યા તમે, એલ જીવાને કાજ;

સારું થયું તો જાણજો, પ્રભુ ગુણનો નહીં પાર

માટે સૌ બિળા મળી, બોલો જય જયકાર.

સુચના—આજુક બનાવવામાં તથા જુકની સંખ્યા વધારવામાં

બાવનગરવાળા મિ. નરસીદાસ વી. જમજીવનદાશે આ-

શરો આપ્યોછે તેથી હું તેનો પ્રીતિ પૂર્વક આભાર માનું છું.

અગાઉથી આશ્રય આપનાર સદગ્રહસ્થોનાં મુઆરક નામ

નકલ.	નામ.	ગામ.
૨૦૦ જુકસેલર લીલાધર રૂમનાથ	બાવનગર નકલ ૫૫	ધોરાજી
૧૦ શા. જગજીવન વધમાન		બાવનગર.
૨ મેમ્લુ ઝોશમાણ. કાશમ		"
૨ શા. છગન લીલા		"
૧ બદાણી ચુનીલાલ જગજીવન		"
૧ મેમ્લુ ધસમાલ વલી		"
૧ સા મેતીચંદ નરસી		"
૧ રા. રા. સંમુખસાદ વી. કાળીદાસ		"
૧ રા. રા. મગનલાલ ત્રીકમજી		"
૧ કાશીઆ નરસી ખોડા		"
૧ રા. રા. ચંપકલાલ ચંચળરામ		"
૧ રા. રા. વનમાળી હરીશંકર		"
૧ રા. રા. ઝોવડ રેણુછોડ		"
૨ા. રા. પરબુદાસ દીપચંદ મારફત નકલ દસ		"
૧ દવે કણાશંકર હરીસંકર		"
૧ દરજી આત્મારામ ખેહેચર		"
૧ શા. ગોવિંદજી મુળજી		"
૧ શા. બીખાબાઈ ગોવિંદજી		"
૧ શા. હરીચંદ ઠાકરસી		"
૧ શા. ધનજી મનજી		"
૧ શા. દીપચંદ બાઈચંદ		"
૧ શા. હરજીવન વીટલ		"
૧ શા. દામોદર દીઆજી		"
૧ સુખડીઆ કરશન જીવણ		"
૧ કાશીઆ ધમ્ધારામ ગોપાળ		"

૧ મુખડીઆ બુદરે પૂંજ	૧૧
૧ ભટ બકાર વી. તુળજરામ	૧૧
૧ રા. રા. હરજીવન ભગવાન	૧૧
૧ ભટ ઇશ્વર દામોદર	૧૧
૧ શા પાનાચંદ વી. ખુશાલ.	૧૧
૧ જોશી અમતલાલ નાથાભાઈ	૧૧
૧ પટેલ વીકલ જગજીવન	૧૧
૧ શા. માણિકચંદ છગન	૧૧
૧ શા. પુરૂષોત્તમ ખેચર	૧૧
રા. રા. શા. નરશી જગજીવન મારફત નકલ ૨	
૨ શા. હરગોવત ગુલામચંદ ગોધાવાળા ભાવનગર.	
૧ વોહરા અમલકુલ કરીમ અમલકુલમલી	૧૧
૧ વોહરા રામસુદીવ ઇબરામ હીમ	૧૧
૧ વોહરા ગુલામઅલી અલામખાન	ભાવનગર.
૧ વોહરા નશરુલા મુલાકાસમજી	૧૧
૧ વોહરા આદમજી અમલકુલ હુસેન	૧૧
૧ પારશી પીરોજશા દારાજીમીરજાં	૧૧
૧ વોહરા અકબરઅલી ઇબરામહીમ	૧૧
૧ વોહરા મમદઅલી વલીભાઈ	૧૧
૧ વોહરા હશનઅલી શેખમહમદ	૧૧
૧ વોહરા નજીબુદ્દીન અમલકુલઅલી	૧૧
ગોધા નકલ ૪૯	
રા. રા. નરશીદાસ જગજીવન મારફત નકલ ૨૦ ગોધા	
૨ દોશી હરીચંદ અમીચંદ ગોધા	૧૧
૨ શેઠ કુલચંદ પીતાંબર	૧૧
૫ ધર જતીલાલ સંતોકરામ	૧૧
૧ દોશી મેહનલાલ લલ્લુભાઈ	૧૧
૧ શા. દેવચંદ કુલચંદ	૧૧
૧ શા. ત્રીભોવન વી. રતનજી	૧૧

૧ સંઘવી દેવચંદ ગોકળ	,,
૧ શા. રાઘચંદ રામચંદ	,,
૧ મેમણગનીભાઈ અમદલા	,,
૧ પારેખ જીવરાજ પરશોત્તમ	,,
૧ સોની રણછોડ જમનાદાસ	ગોધરા.
૧ ભામણ વનમાળી રામકમ્લ	,,
૧ શા. નયુભાઈ વશરામ મહુવા વાળા	,,
૧ શા. માણેકચંદ અભિચંદ મહુવાવાળા	,,
૨૫ મેમણ જીસખ બિગા	,,
૨ સોની દેવચંદ જમન	,,
૨ સંઘવી હોટાલાલ લધુ	,,
૫ શા. બાણજી પરશુ	સીતા
૧ રા. રા. કલાણજી પ્રાણજીવન	મુંબઈ
૧ રા. રા. મગનલાલ પ્રાણજીવન	,,
તળાજી નકલ ૨૬	
૧ રા. રા. લક્ષ્મીરામ હરીભાઈ જોશી	તળાજી
૧ રા. રા. સામતસિંહજી જસાભાઈ વળા	,,
૧ રા. રા. બાણજી વીહલ	,,
૧ રા. રા. માવજી જીઠાભાઈ બટ	,,
૧ રા. રા. દામજી ખેડેચર	,,
૧ રા. રા. ગોરધન ગોવિંદજી	,,
૧ રા. રા. ગોકળદાસ રામજી	,,
૧૬ મેતા સામજી ગાંડા	તલાજી
૧ હકર ત્રીભોવન નાગજી	દેણ
૩૨ મેમણ આરેખી મામદ	પાલીતાણા

જાહેર ખખર.

નાચે સહી કરનાર અરજ યુજરે છે કે મારી દુકાનેથી નાચે લખેલી ચોપડીઓ તેમજ હરદુ, અરબી, ફારશી, યુજરાતી તથા અંગ્રેજી તથા સંસ્કૃત તથા ડીક્ષનરી, તથા સ્કુલમાં ચાલતી તમામ બુકો તથા અંગ્રેજી બુકોના તમામ મીનીંગ વીગરે તમામ જાતની બુકો મારી દુકાનેથી રોકડી કીમતે કીફાયત બાવે મળશે. તેમજ નાચે લખેલી ઠેકાણેથી પણ મળશે.

કીમત રૂ.આ.પા.

હરપાળ ચરિતના ગાયનો ૦-૨-૦

મોતીશા અને ડાહોવહુનું રમુજી ફારશ. ૦-૨-૦

મુંબઈ ઈલાકાના જુગળના શાર. ૦-૧-૬

સન્ન્યતતા મેળવવાના સાધન. ૦-૨-૦

સવાઈ યુગનો રમુજી ફારશ. ૦-૧-૬

આલાક સફરબીના રમુજી ફારશ. ૦-૧-૬

ભાવનગર—શા. મુકપોતમ વિ. ઝીગાભાઈ મોતીશા અને ડાહોવહુનું ફારશ છપાવનાર ઠા. વરતેજના દરવાજા બાહર આરબની દુકાને.

ગોધામાં—શા. હરીચંદ અમીચંદ ઠા. ખજરમા.

મુંબઈ—જમનાદાસ ભગવાનદાસની કુ.

ધોરાજી—લીલાધર રૂગનાથ બુકસેલર.

દાહામાં—ગાંધી ભગવાન લાધા ઠા. સરકારી સ્કુલમાં.

(સહી) વોહરા અબ્દુલહુસેન આદમજી બુકસેલર, ઠા.

રવાપરીના દરવાજે કન્યાશાળા પાસે.

ભાવનગર.

